

ERNST JANDL¹**der horizont ο ορίζοντας**

für jean améry για τον ζαν αμερζύ
der horizont ist nur ein strich ο ορίζοντας είναι μονάχα μια γραμμή
der rutscht immer tiefer herunter γλιστρώνει όλο και βαθύτερα
er tut es langsam και το κάνει αργά
darüber erscheint kein himmel δεν φαίνεται από πάνω του ο ουρανός

(Απόσπασμα από το *der gelbe hund*.
 Ντάρμσταντ, Luchterhand, 1980).

Πριν από την έκδοση της συλλογής *der gelbe hund*, αυτό το ποίημα δημοσιεύτηκε πρώτα στο περιοδικό *Hermannstrasse 14* με το ψευδώνυμο Hans Mayer, γερμανικό όνομα που χρησιμοποίησε ο Jandl για να διαφύγει των διώξεων της Γκεστάπο. Το κείμενο εισάγεται μ' έναν τίτλο και μια αφιέρωση. Το ποίημα πράγματι είναι αφιερωμένο στον Jean Améry, που έβαλε τέλος στη ζωή του στο Ζάλτσμπουργκ, τρεις μέρες πριν από τα εξηκοστά έκα γενέθλιά του, στις 17 Οκτωβρίου 1978.

Μια βαθύτερη ανάγνωση του ποιήματος επιβεβαιώνει την επικέντρωσή του στο θάνατο. Ο ορίζοντας που χαμηλώνει σιγά σιγά, γλιστρώντας ήρεμα και αναπότρεπτα, καταργεί την παραδοσιακή σύλληψη του ουρανού. Η διπλή σημασία της οριζόντιας αυτής γραμμής που χωρίζει τον ουρανό από τη γη ανακαλώντας την ιδέα του ορίου και της έκτασης βρίσκεται στην αρχή της ανατροπής που οικοδομεί ολόκληρο το ποίημα: όχι συνώνυμο της ελπιδας ούτε έσχατο όριο, αλλά ένδειξη ενός ουρανού που ανανεώνεται μονάχα για να απορροφηθεί μέσα στην άρνηση του χώρου και του φωτός, της κίνησης και της ζωής.

Η στοιχειώδης φαινομενική πραγματικότητα αυτού του ορίζοντα, γιατί είναι μια λωρίδα μόνο, καθιστά τον απόντα ουρανό μια απόδειξη, ένα δεδομένο που εγγράφεται. Εξ ου και η καταφατική γλώσσα που περιγράφει αυτή τη λωρίδα σαν κάτι που υπάρχει και σχηματίζεται, δρα και συμβαίνει, ενώ η αργή εναλλαγή μεταξύ του κάτω και του πάνω οδηγεί αναπότρεπτα στην τελική απογοήτευση. Αυτή η λωρίδα σύμπαντος είναι το άκρο ενός κόσμου μεταμορφωμένου σε άβυσσο.

Gabriella Catalano

der westliche gott ο θεός της δύσης

großer gott wir loben dich μεγάλε θεέ σε δοξάζουμε
herr wir preisen deine stärke κύριε λατρεύουμε τη δύναμή σου
vor dir neigt die erde sich η γη λυγίζει ενώπιόν σου
und bewundert deine werke και θαυμάζει τα έργα σου
großer gott wir loben dich μεγάλε θεέ σε δοξάζουμε
denn mit deinem ersten arm γιατί από το ένα χέρι σου
herr wir preisen deine stärke κύριε λατρεύουμε τη δύναμή σου
hältst du fest an dich uns christen μας αγκαλιάζεις εμάς τους χριστιανούς
vor dir neigt die erde sich η γη λυγίζει ενώπιόν σου
denn mit deinem zweiten arm γιατί από το άλλο χέρι σου
herr wir preisen deine werke κύριε λατρεύουμε τα έργα σου
preibst du uns marxisten an dich μας συντρίβεις πάνω σου εμάς τους μαρξιστές
großer gott wir loben dich μεγάλε θεέ σε δοξάζουμε
und bewundern deine stärke και θαυμάζουμε τη δύναμή σου

(Απόσπασμα από το *idyllen*, Φρανκφούρτη/Μέιν, Luchterhand, 1989.)



Ο Ernst Jandl γεννήθηκε στη Βιέννη το 1925. Στα μάτια του, η επιβίωση του ανθρώπινου είδους είναι συνδεδεμένη με τη χαρά, την ελευθερία και την ειρωνεία. Κληρονόμος του Jean Paul, αγαπά το Witz (ετοιμότητα πνεύματος), την ευφυολογία, τους νεολογισμούς και την εργασία μιας δημιουργικότητας ικανής να αποτρέψει τον αυτοματισμό, να ξεσκεπάσει την πραγματικότητα σκάβοντας στην επιφάνεια της γλώσσας. Στα μακριά ποιήματά του (*lange gedichte*), οδηγεί τη ντα-

νταίστικη εμπειρία στα ακραία της όρια, συμπυκνώνοντας την επιρροή της «συγκεκριμένης ποίησης», με τέτοιο τρόπο ώστε το κείμενο να γίνεται μια ολότητα με ολικά μέρη, απαλλαγμένη από κάθε αναφορικό δεσμό. Εκπληκτικός αναγνώστης των κειμένων του, ο Jandl χρησιμοποιεί το ακουστικό στοιχείο για να φτάσει – μέσα σ' ένα κρεσέντο της ηχητικής ακολουθίας – σε μια ριζική κριτική της συμβατικής γλώσσας. Έχει εκδώσει τα: *Laut und Luise* (1966), *der gelbe hund* (1980), *Selbstporträt des Schachspielers als trinkende Uhr* (1983).

Μετάφραση από τα γαλλικά: Έφη Γιαννοπούλου
 (Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης - Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Επιθεώρηση *Liber*, τεύχος 27, Ιούνιος 1996